

2022-02-14

Dnr 2021/05260

n.remissvar@regeringskansliet.seKopia: anders.wannberg@regeringskansliet.se

Livsmedelsverkets yttrande över remiss från Näringsdepartementet angående En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Sammanfattning

Livsmedelsverket tillstyrker följande förslag:

- Folkhälsomyndigheten ska tilldelas uppdraget för att göra riskbedömningen avseende på fastighetsinstallationer.
- Boverket ska tilldelas samordningsansvar för frågor som berör material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten.
- Länsstyrelsen ska ansvara för och följa upp frågan om att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran, samt att Livsmedelsverket ska ansvara för återrapportering.
- Livsmedelsverket ska fullgöra den rapportering som följer av artikel 18.1 a och c-e och att Havs- och vattenmyndigheten ska fullgöra rapporteringen av artikel 18.1 b. Artikel 18.1 a omfattar åtgärder som vidtagits för att förbättra tillgången till dricksvatten och främja dess användning och 18.1 b omfattar information om den riskbedömning och den riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagpunkter. Artikel 18.1 c-e berör upprätta och uppdatera dataset med information om överskridanden av parametervärden (c), dricksvattenrelaterade incidenter som har orsakat en potentiell risk för människors hälsa (d) och alla undantag som beviljats i enligt artikel 18.1 (e). Livsmedelsverket föreslår även en samordnande myndighet för återrapporteringen.

Livsmedelsverket avstyrker eller är tveksamt till följande förslag eller delar av förslagen:

- Att dricksvatten definieras i livsmedelslagen, miljöbalken och plan- och bygglagen. Livsmedelsverket föreslår att bara en definition av dricksvatten förekommer i

Kontakta oss:

Telefon: 018-17 55 00

Telefax: 018-10 58 48

E-post: livsmedelsverket@slv.seWebbplats: www.livsmedelsverket.se**Besöksadress:**

Dag Hammarskjölds väg 56 A, Uppsala

Leveransadress:

Dag Hammarskjölds väg 56 C, 752 37 Uppsala

Postadress:

Box 622, 751 26 Uppsala

Organisationsnummer

202100-1850

VAT-nummer

SE202100185001

Innehar F-skattebevis

2022-02-14

Dnr 2021/05260

nationell lagstiftning och att denna definition bör överensstämma med direktivet. Livsmedelsverket föreslår att detta utreds ytterligare.

- Havs- och vattenmyndigheterna ska tilldelas ansvar för att ta fram en handlingsplan för åtgärder som ska vidtas för att minska läckagenivåer. Vi tillstyrker att Livsmedelsverket ska tilldelas uppdrag att göra en bedömning av vattenläckagenivåerna och föreslår att Livsmedelsverket även ska tilldelas ansvar för handlingsplanen för åtgärder.
- Livsmedelsverket bedömer att artikel 17.2 b-d – dvs information om priset på dricksvatten, volym som förbrukats av hushållet och hushållets vattenförbrukning – inte ligger inom den ram som Livsmedelslagen reglerar, dvs att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Livsmedelsverket föreslår att artikel 17.2 b-d istället införs i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412).
- Att datainsamlingen kopplat till artikel 18 bör kunna hanteras inom Livsmedelsverkets nuvarande anslagsram

Generella synpunkter

Livsmedelsverket välkomnar utredningens förslag, som är väl motiverade och avvägda. Livsmedelsverket vill dock framhålla att ansvaret för dricksvattenfrågor i Sverige redan idag är fördelat på många myndigheter. Även om detta har fördelar och leder till synergieffekter, leder det även till ökad administrativ börda, både för myndigheterna, kontrollmyndigheterna och för verksamhetsutövarna inom dricksvattenområdet. Livsmedelsverket vill här framhålla vikten av att underlätta för verksamhetsutövare inom dricksvattenområdet. Även om Livsmedelsverket är positiv till att befintlig myndighetsstruktur och myndigheternas ansvarsområden bibehålls, vill Livsmedelsverket ändå belysa att utredningen valt att fördela dricksvattenutredningens nya ansvarsområden på ett stort antal myndigheter, istället för ett fåtal. Detta kommer att leda till ökad myndighetskontakt för verksamhetsutövare inom dricksvattenområdet och det finns även stor risk för ytterligare otydlighet i ansvarsfördelningen mellan myndigheterna, vilket kan försvåra myndighetskontakten. Livsmedelsverket vill ändå lyfta fram att utredningen är väl genomarbetad och att utredningens motiveringar gör att Livsmedelsverket tillstyrker de flesta av utredningens förslag.

Livsmedelsverket vill även lyfta fram att dricksvattendirektivet kommer att innebära en ökad arbetsbelastning för flera myndigheter. Även om utredningen har lyft utökade kostnader för statliga myndigheter, har utredningen ändå valt att överse flera av de kostnadsökningar som lyfts och gjort bedömningen att arbetet kan göras inom myndighetens anslagsram. Som nämnts tidigare är ansvaret för dricksvattenfrågor i

2022-02-14

Dnr 2021/05260

Sverige delat på flera myndigheter, vilket även leder till att flera myndigheter redan nu har ett ansträngt läge kring resurser inom frågor som berör dricksvattenområdet. Det är därför en nödvändighet att alla nya myndighetsuppdrag även tilldelas kostnadstäckning.

Synpunkter på förslagen

Förslag till ändring i livsmedelslagen, miljöbalken och plan- och bygglagen

Livsmedelsverket avstyrker utredningens förslag på definitionen av dricksvatten i livsmedelslagen (2006:804), miljöbalken och plan- och bygglagen (2010:900). Med förslaget kan en begreppsförvirring uppstå, då samma begrepp inte bör kunna finnas med flera olika definitioner och innebörd i olika lagstiftningar. Livsmedelsverket föreslår därför att bara en definition av dricksvatten förekommer i nationell lagstiftning och att denna definition bör överensstämma med direktivet. Definitionen av dricksvatten i lagstiftningen är en komplex fråga, varför Livsmedelsverket anser att denna fråga bör analyseras ytterligare innan utredningens förslag tas vidare.

I det fall regeringen väljer att gå vidare med utredningens förslag kring att definiera dricksvatten i livsmedelslagen, vill Livsmedelsverket göra två förtydliganden. På sida 150 lyfter utredningen att definitionen dricksvatten i livsmedelslagslagen endast bör röra sådant vatten som är att anse som ett livsmedel. I förslaget på definition av dricksvatten i livsmedelslagen skriver utredningen dock att *”Med dricksvatten avses också allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål”*.

Livsmedelsverket vill uppmärksamma att denna definition av dricksvatten är bredare än att endast omfatta livsmedel (artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning).

På sidan 48-49 föreslår utredningen att dricksvatten i livsmedelslagen ska definieras som *”...allt vatten som antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning – är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel i både offentliga och privata fastigheter...”*. Fastighet har en annan juridisk innebörd (se 1 kap. 1 § jordabalken) än det engelska uttrycket ”premises” som används i direktivet. För att undvika begreppsförvirring, föreslår Livsmedelsverket därför att *”i både offentliga och privata fastigheter”* exkluderas. Om förslaget till lagändring går vidare i sin nuvarande form, vill Livsmedelsverket understryka att prepositionen *”på”* ska användas före fastighet.

2022-02-14

Dnr 2021/05260

Förslag till förordning om ändring i livsmedelsförordningen

Livsmedelsverket vill uppmärksamma att utredningen använder olika begrepp i tilläggen till 6 a § och 20 e § till livsmedelsförordningen (sid 66). Utredningen har i 6 a § föreslagit ”*Verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten...*”, medan föreslaget i 20 e § är ”...*den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten...*”. Livsmedelsverket föreslår att begreppen harmoniseras.

Vattenläckage (artikel 4.3)

Livsmedelsverket tillstyrker utredningens förslag om att Livsmedelsverket ska tilldelas uppdrag att göra en bedömning av vattenläckagenivåerna, men avstyrker att Havs- och vattenmyndigheten ska tilldelas ansvar för att ta fram en handlingsplan för åtgärder som ska vidtas för att minska läckagenivåer, samt samordna tillsynen över att åtgärderna i handlingsplanen vidtas. Livsmedelsverket vill understryka att det inte är optimalt att genomförandet av artikel 4.3 är fördelat på två myndigheter och vill därför lyfta fram att ett alternativt förslag till utredningens är att tilldela Livsmedelsverket hela ansvaret för artikel 4.3. Livsmedelsverket vill dock framhålla att frågorna som artikel 4.3 – som i grunden bygger på god hushållning av resurser – inte ligger inom den ram som Livsmedelslagen reglerar, dvs att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Detta har även utredningen lyft, men utredningen anser att eftersom uppdraget är ett engångsuppdrag krävs ingen ändring i Livsmedelsverkets instruktion (sid. 308). Livsmedelsverket vill dock framhålla att myndigheten idag saknar adekvat kompetens för uppdraget och därför behöver tilldelas resurser ifall myndigheten tilldelas ansvar för artikel 4.3. Livsmedelsverket bedömer att rapporteringen av vattenläckagenivåer innebär ett behov av anslagsförstärkning på 2,5 miljoner från och med 2023.

Riskbedömningen med avseende på fastighetsinstallationer (artikel 10)

Livsmedelsverket tillstyrker utrednings förslag att Folkhälsomyndigheten ska tilldelas uppdraget för att göra riskbedömningen med avseende på fastighetsinstallationer. Utredningen lyfte även fram Boverket och Livsmedelsverket som alternativ, men i en sammanvägd bedömning kommer utredningen fram till att Folkhälsomyndigheten är mest lämpad att tilldelas ansvaret för genomförandet av artikel 10. Ansvaret för riskbedömning av Legionella ligger helt i linje med Folkhälsomyndighetens ansvarsområde, men Livsmedelsverket vill notera att riskbedömning av bly i viss mån ligger utanför Folkhälsomyndighetens nuvarande ansvarsområde. Livsmedelsverket ser dock positivt på att ansvaret för artikel 10 tilldelas endast en myndighet och att utredningen även

2022-02-14

Dnr 2021/05260

poängterar att frågan bör samordnas med relevanta myndigheter (sida 227). Artikel 10 omfattar endast prioriterade fastigheter som inte är vattenleverantörens ansvar – såsom fastighetsinstallationer i vårdinrättningar, kriminalvårdsinrättningar, förskolor och skolor – vilket ytterligare är argument för att Folkhälsomyndigheten är mest lämpad för att tilldelas uppdraget att genomföra artikel 10.

Material i kontakt med dricksvatten (artikel 11)

Livsmedelsverket tillstyrker utredningens förslag att tilldela Boverket samordningsansvar för frågor som berör material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten. Förslaget är lämpligt med tanke på Boverkets nuvarande ansvarsområde och helt i linje med det förslag som redan presenterades i SOU 2014:53. Som lyfts i utredningen, kan Boverket behöva stöd i kemiska och toxikologiska frågor och här tillstyrker Livsmedelsverket utredningens förslag om att Kemikalieinspektionen är den mest lämpade myndigheten att tilldelas uppdraget att bistå Boverket.

Livsmedelsverket vill även lyfta fram att arbetet med material i kontakt med dricksvatten bör prioriteras framöver. Framförallt är det viktigt att ta hänsyn till de utmaningar som medföljer ett kallt klimat och att utmaningar kopplat till kemisk-fysikaliska egenskaper hos Sveriges råvatten, när testmetoder för material i kontakt med dricksvatten ska harmoniseras. Om inte dessa utmaningar tillgodoses kommer flera av de material som idag används i Sverige inte att godkännas som material i kontakt med dricksvatten framöver. Livsmedelsverket ser därför att Boverkets samordningsuppdrag – med stöd från andra myndigheter med tekniska och toxikologiska expertkunskaper – tydliggörs och att Boverket tilldelas resurser för att kunna prioritera uppdraget. Livsmedelverket anser att forskarsamhället därtill ska tilldela resurser för att bidra med ny kunskap inom området.

Europeiska kommissionens bevakningslista

Utredningen lyfter Europeiska kommissionens bevakningslista (sid 318). Livsmedelsverket vill belysa att utredningen dock inte har föreslagit ansvarig myndighet att genomföra övervakningskraven som medföljer bevakningslistan, och ansvarig myndighet för att bistå kommissionen i deras arbete med den löpande uppdateringen av listan. Livsmedelsverket föreslår att den myndigheten som tilldelas ansvar för den övervakning som rör tillrinningsområdena – Vattenmyndigheterna enligt utredningens förslag – även tilldelas ansvar att övervaka bevakningslistans ämnen för råvatten i de fall det anses nödvändigt. I det fall ämnen eller föroreningar som inkluderats på bevakningslistan påträffas i råvatten över de riktvärden som anges, ska dessa därefter analyseras i dricksvatten. Livsmedelsverket föreslår även att föreskrivande myndigheter

2022-02-14

Dnr 2021/05260

för tillrinningsområdena ska ha ansvar för att till Kommissionen föreslå nya ämnen och föroreningar att inkludera vid uppdateringar av bevakningslistan.

En förbättrad tillgång till dricksvatten (artikel 16)

Livsmedelsverket tillstryker utredningens förslag att Länsstyrelsen ska ansvara för och följa upp frågan om att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran, samt att Livsmedelsverket ska ansvara för återrapportering (artikel 18.1 a). Livsmedelsverket vill bekräfta utrednings bedömning av att konsumtionen av flaskvatten är mycket lägre i Sverige än i övriga delar av världen och att majoriteten (99,8%) av svenskarna är konsumenter av kranvatten¹. Livsmedelsverket vill även framhålla att flaskvattenkonsumenterna är få, men att de däremot kan ha en hög flaskvattenkonsumtion². Livsmedelsverket vill även lyfta att konsumenters bedömning av vattnets smak och oro för dricksvattenrelaterade faror/risker, kan vara en central faktor som avgör om konsumenter väljer kranvatten eller flaskvatten, samt konsumenters tillit till dricksvattenproducenter³. Livsmedelsverket vill därför speciellt framhäva att dricksvattenproducenterna har en central roll för att upprätthålla och öka konsumtionen av kranvatten, vilket Länsstyrelsen ska ta som utgångspunkt i arbetet med att artikel 16.

Information till allmänheten (artikel 17)

Livsmedelsverket bedömer att artikel 17.2 b-d – information om priset på dricksvatten, volym som förbrukats av hushållet och hushållets vattenförbrukning – inte ligger inom den ram som Livsmedelslagen reglerar, dvs att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Livsmedelsverket avstyrker därför delar av utredningens förslag om att det bör införas en ny bestämmelse i livsmedelsförordningen (2006:813), som reglerar skyldigheten för verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna

¹ Säve-Söderbergh, et al., 2018. *Drinking water consumption patterns among adults—SMS as a novel tool for collection of repeated self-reported water consumption*. Journal of Exposure Science & Environmental Epidemiology 28, 131–139 (2018).

² Säve-Söderbergh, et al., 2018. *Drinking water consumption patterns among adults—SMS as a novel tool for collection of repeated self-reported water consumption*. Journal of Exposure Science & Environmental Epidemiology 28, 131–139 (2018).

³ Doria, 2006. *Bottled water versus tap water: understanding consumers' preferences*. Journal of Water and Health 2006; 4: 271–276.

2022-02-14

Dnr 2021/05260

information i enlighet med kraven i artikel 17. Livsmedelsverket föreslår att artikel 17.2 b-d istället införs i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412).

System för återrapportering (artikel 18) – finansiering och sekretess

Livsmedelsverket tillstyrker utredningens förslag att Livsmedelsverket ska fullgöra den rapportering som följer av artikel 18.1 a och c-e och att Havs- och vattenmyndigheten ska fullgöra rapporteringen av artikel 18.1 b. Artikel 18.1 a omfattar åtgärder som vidtagits för att förbättra tillgången till dricksvatten och främja dess användning och 18.1 b omfattar information om den riskbedömning och den riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter. Artikel 18.1 c-e berör upprätta och uppdatera dataset med information om överskridanden av parametervärden (c), dricksvattenrelaterade incidenter som har orsakat en potentiell risk för människors hälsa (d) och alla undantag som beviljats i enligt artikel 18.1 (e). På grund av den utökade rapporteringskravet som medföljer artikel 18 och att rapporteringsansvar fördelas mellan olika myndigheter, så föreslår Livsmedelsverket att en samordnande myndighet utses, som ansvarar för att artikel 18 genomförs i sin helhet. Livsmedelsverket föreslår även att resurser medföljer detta sammanordningsansvar.

Livsmedelsverket avstyrker utredningens bedömning att datainsamlingen kopplat till artikel 18 bör kunna hanteras inom Livsmedelsverkets nuvarande anslagsram. Detta omfattar exempelvis utökade kostnader för att upprätta och uppdatera de dataset som följer av artikel 18.1 c-e, där Livsmedelsverket bedömer att befintlig finansiering saknas för att datainsamlingen ska kunna ske på ett adekvat sätt. Insamling av data för återrapportering av artikel 18.1 c-e ska inledas 12 januari 2023, med första rapporteringen i det nya rapporteringssystemet efterkommande år. Livsmedelsverket vill därutöver även lyfta fram behovet av finansiering för att förbättra och utöka insamlingen av dricksvattendata, där Livsmedelsverket bedömer innebära utökade avskrivningskostnader på 2 miljoner årligen under 2023-2027. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska få bemyndigande att meddela föreskrifter om en verksamhetsutövers skyldighet att lämna information till myndigheten, men utredningen har inte uppmärksammat de kostnader som en utökad datainsamling av dricksvattendata medför. Livsmedelsverket bedömer att rapporteringen av artikel 18.1 a, c-e innebär ett behov av anslagsförstärkning på 4 miljoner.

Livsmedelsverket är positivt till att utredningen tar upp behovet av finansiering för ett system för insamling av råvattendata, som är väsentligt för att kunna genomföra återrapporteringskravet enligt artikel 18.1 b. Utredningen gör bedömningen att regeringen bör lämna ett uppdrag till Livsmedelsverket och SGU att vidare utreda frågan hur insamlande av råvattendata ska hanteras samt en kostnadsbedömning. Livsmedelsverket

2022-02-14

Dnr 2021/05260

är positiv till detta förslag, men vill speciellt framhäva att uppdraget bör tilldelas snarast. Livsmedelsverket bedömer att förstudien för att upprätta en råvattendatabas kommer att kosta minst tre miljoner. Livsmedelsverket vill även lyfta att uppbyggandet och förvaltning av själva databasen även bör tilldelas full kostnadstäckning.

Utredningen tar även upp att Livsmedelsverket kommer att få en stor mängd data, varav delar kan vara känsliga (sid 443) och därför är det viktigt att sekretessfrågor hanteras på ett tillfredställande sätt och implementeras redan vid uppbyggnaden av databasen. Utredningen lyfter även fram att data som samlas in i råvattendatabasen vid behov ska kunna tillgängliggöras även till annat arbete än att åiterrapportera till kommissionen. Detta skulle kunna handla om exempelvis för arbetet med faroanalys. Eftersom detta kan innebära att känsliga uppgifter ska överföras till andra myndigheter eller till kommuners arbete med riskanalyser, behöver även ett system för insamling av råvattendata ta höjd för att kunna dela data på ett säkert sätt.

Kontrollstation för implementeringen av dricksvattendirektivet

Livsmedelsverket föreslår att en kontrollstation för implementeringen av dricksvattendirektivet upprättas, för att utvärdera hur implementeringen har fungerat hos myndigheterna och mottagits av verksamhetsutövare⁴. Livsmedelsverket bedömer att denna kontrollstation kan genomföras tidigast 2030 när direktivets alla delar är implementerade.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström. I den slutliga handläggningen medverkade områdescheferna Hanna Dufva, Eiríkur Einarsson, Kristina Ohlsson och Mattias Åsander. Föredragande var Melle Säve-Söderbergh.

Annica Sohlström

Melle Säve-Söderbergh

⁴ Livsmedelsverket, 2021. Genomgång av Dricksvattenutredningens förslag. Slutsatser från analys och workshop. Livsmedelsverkets PM. Uppsala
<https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/pm/2021/pm-2021-dricksvattenutredningen.pdf>